

A photograph of a woman in a dark jacket and light blue jeans holding a young child in a brown jacket and red boots. They are standing on a sidewalk next to a large green recycling bin. The background shows a residential street with houses and trees. A large green diagonal overlay covers the left side of the image.

Samen op weg naar een circulaire toekomst

Afvalbeleidsplan gemeente Westerkwartier
2025 - 2030

Voorwoord

Bij deze ligt aan u voor, het afvalbeleidsplan voor het Westerkwartier 2025-2030.

De wereld verandert. We worden vaker geconfronteerd met klimaatveranderingen, maar ook toenemende schaarste aan grondstoffen, zoals olie en gas. De Covid pandemie en de oorlog in Oekraïne hebben aangetoond dat het huidige grondstoffen systeem kwetsbaar is. Om de wereld leefbaar te houden voor ons, maar ook voor de generaties na ons, moeten we streven naar een circulaire economie.

De gemeente Westerkwartier kan hier een belangrijke bijdrage aan leveren. Meer dan 50% van ons huidig ingezamelde restafval is namelijk nog geschikt voor hergebruik. Daarom wordt er niet gesproken over afval, maar over grondstoffen. Om ervoor te zorgen dat we het milieu niet onnodig belasten en grondstoffen niet in de circulaire economie terecht komen, staan we voor een grote uitdaging: een aanzienlijke vermindering van het restafval in onze gemeente.

De 120 kilo restafval die we in het Westerkwartier gemiddeld per persoon in een jaar weggooien willen we verminderen. Daarvoor moeten we het afval nog beter gaan scheiden. Onze gemeente heeft de afgelopen jaren een scheidingspercentage bereikt van 70% maar dit percentage is de laatste 6 jaar niet verder verbeterd. Om de landelijke doelstellingen van 100 kilo restafval per inwoner per jaar te bereiken en onze ambitie voor een circulaire economie te behalen zoals verwoord in ons coalitieakkoord 2022- 2026 moet er wat veranderen ten opzichte van de huidige manier van preventie, inzameling en verwerking. Er zijn veel knoppen waar aan gedraaid kan worden om tot betere resultaten te komen, maar het toekomstige afvalbeleid moet ook sociaal maatschappelijk verantwoord zijn.

De gemeente Westerkwartier wil de resultaten verbeteren maar kan dit alleen in samenwerking met inwoners. Samen kunnen we werken aan het voorkomen van afval en door het hergebruik en het recyclen van meer grondstoffen geven we afval een tweede leven als grondstof. Alleen op deze manier kunnen we een grote stap zetten richting een afvalvrij en circulair Westerkwartier.

Inhoudsopgave

1	Voorwoord	1
2	Samenvatting	5
3	Leeswijzer	7
4	Aanleiding en doel	8
4.1	Doel van het Afvalbeleidsplan	8
5	Kenmerken huidige inzamelstructuur	8
5.1	Brongescheiden inzameling	9
5.2	Restafval en GFT	9
5.3	Inzamelmiddelen	9
5.4	Diftar	9
5.5	Glasbakken	10
5.6	Milieustraat	10
5.7	Omrin (Afvalsturing Friesland)	10
5.8	Tarieven 2024	10
5.9	Social return/werkgelegenheid	10
5.10	Routes	10
5.11	Bewustwording/educatie	11
5.12	Zwerfafval	11
6	Evaluatie huidige inzameling	11
6.1	Hergebruikspersentages	11
6.2	Grondstoffen in het restafval	11
6.3	Serviceniveau	13
6.4	Bewustwording	13
6.5	De Milieustraten de Tweemat en Gaarkeuken	13
6.6	Afvalstoffenheffing	14
6.7	Inzamelhoeveelheden 2023	15
6.8	Rekenkameronderzoek 2022	15
7	Zwerfafval	16
7.1	De speerpunten waarop wordt ingezet	16
	Doelgroepen	16

7.2	Concreet heeft de gemeente Westerkwartier door de jaarlijkse aanpak gewerkt aan de volgende punten	17
8	Ontwikkelingen	18
8.1	Mondiale en landelijke beleidsontwikkelingen	18
	Verbrandingsbelasting	19
8.2	De circulaire economie in 2050	19
8.3	Werken aan Sustainable Development Goals	20
8.4	Marktontwikkelingen/grondstoffen/economisch klimaat	22
8.5	Omgevingsfactoren	22
9	Speerpunten doorontwikkeling inzameling	23
9.1	Ambitie hergebruik tot 2030 in het Westerkwartier	23
9.2	Kostenbeheersing	23
9.3	Toekomstige huis-aan-huis inzameling	24
9.4	Reinigingsrecht/bedrijfsafval	26
9.5	Oud papier en karton inzameling door verenigingen en instellingen	26
9.6	De gemeente als grondstoffenmanager	28
9.7	Van milieustraat naar grondstoffencentrum	28
9.8	Gemeentelijk afval	30
9.9	Voorlichting, bewustwording en dichtbij de inwoners	30
9.10	SROI (Social Return Of Investment)	31
10	Jaarlijks evalueren inzameling	32
11	Bijlage	34
	Bijlage 1: ontwikkelingen	34

2 Samenvatting

In reactie op de wens van het college om een afvalbeleid te ontwikkelen en op basis van de aanbevelingen uit het Rekenkameronderzoek 2022 *"Afvalinzameling in het Westerkwartier"*, waarin wordt geadviseerd om een afvalbeleidsplan op te stellen, heeft het college het initiatief genomen om dit plan op te stellen.

Als voorbereiding hierop heeft het college een uitgangspuntennotitie voor het afvalbeleidsplan opgesteld. Deze notitie is vast gesteld door de gemeenteraad op 25 januari 2023 en vormt het fundament voor het voorliggende afvalbeleidsplan.

In dit afvalbeleidsplan zijn de volgende doelstellingen bepaald:

- ▶ In 2028, 75 % hergebruik en 100 kilo restafval
- ▶ In 2030, 80 % hergebruik en 80 kilo restafval
- ▶ Een schone leefomgeving
- ▶ In 2030 een optimale afvalinzameling
- ▶ In 2030 een betaalbare afvalinzameling

De huidige afvalinzameling moet stevig doorontwikkeld worden om in 2030 de gestelde doelstellingen te behalen. Dit betekent dat er speerpunten geformuleerd worden waarop de huidige afvalinzameling doorontwikkeld moet worden.

Om tot goede speerpunten te komen is het noodzakelijk om goed inzicht te hebben hoe de huidige inzameling eruit ziet. In dit plan wordt hier uitgebreid op ingegaan en wordt de huidige inzameling geëvalueerd om inzichtelijk te maken waar wij als gemeente staan en waar het beter kan. Deze uitkomsten zijn gekoppeld aan de ontwikkelingen die op korte en lange periode op de gemeenten afkomen.

Dit heeft geleid tot de volgende speerpunten:

Speerpunten doorontwikkeling afvalinzameling			
1	Ambitie hergebruik tot 2030 in het Westerkwartier	▶ In 2028, 75 % hergebruik en 100 kilo restafval ▶ In 2030, 80 % hergebruik en 80 kilo restafval Realisatie moet plaatsvinden door invulling te geven aan de overige speerpunten.	2025-2030
2	Kostenbeheersing	Dit speerpunt bevat de spelregels die toegepast moeten worden.	2025-2030
3	Toekomstige huis-aan-huisinzameling	Uitwerken door ontwikkelen huidige huis-aan huisinzameling naar een toekomst bestendig model.	2025-2030 Uitwerking wordt in het tweede kwartaal 2026 aangeboden.
4	Reinigingsrecht/ bedrijfsafval aanpassen	Door verbeterde mogelijkheden voor het bedrijfsleven om afval te scheiden en aan te bieden voor hergebruik is het niet nodig dat de gemeente hier een rol in speelt.	2026
5	Alternatieven voor de oud papier en kartoninzameling door	De uitwerking wordt meegenomen in het project toekomstige huis-aan-huis inzameling.	Uitwerking wordt in het tweede kwartaal 2026 aangeboden

	verenigingen en instellingen		
6	De gemeente als grondstoffenmanager	Dit speerpunt omvat de spelregels hoe hiermee om te gaan.	2025- 2030
7	Van milieustraat naar grondstoffencentrum	Realisatie nieuw grondstoffencentrum op een circulair cluster ter vervanging van de verouderde milieustraat.	2025-2029
8	Gemeentelijk afval	Gemeentelijk afval uit alle geledingen van de gemeente, bundelen, gescheiden opslaan en aanbieden in de recycling industrie.	2026
9	Voorlichting, bewustwording en dichtbij de inwoners	Dit speerpunt omvat de spelregels hoe hiermee om te gaan.	2025-2030
10	SROI (Social Return of Investment)	Dit speerpunt bevat de spelregels hoe hiermee om te gaan.	2025-2030

Het afvalbeleidsplan kent een looptijd van 5 jaar tot en met 2030. Onderdeel van het afvalbeleidsplan is een jaarlijkse evaluatie die aan de raad zal worden aangeboden over de stand van zaken en voortgang. Deze zal gedurende de looptijd van het afvalbeleidsplan in ieder derde kwartaal worden aangeboden.

3 Leeswijzer

Het afvalbeleidsplan is erop gericht om de huidige afvalinzameling door te ontwikkelen om in 2030 de gestelde doelstellingen te behalen. In dit proces is van belang om te weten waar de gemeente staat en op welke onderdelen doorontwikkeld moet worden de komende jaren. Het afvalbeleidsplan is opgebouwd om volgorde bij de door te ontwikkelen thema's uit te komen. In deze leeswijzer wordt kort per hoofdstuk op deze opbouw ingegaan.

Hoofdstuk 3

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de aanleiding en het doel van het afvalbeleidsplan en de bijbehorende doelstellingen die de gemeente in 2030 behaald wil hebben.

Hoofdstuk 4

Om de doelstelling te behalen medio 2023 moet de huidige inzameling doorontwikkeld worden. De huidige inzameling vormt hiervoor het vertrekpunt en in dit hoofdstuk wordt de huidige inzameling beschreven.

Hoofdstuk 5

In dit hoofdstuk wordt de huidige inzameling geëvalueerd. Deze evaluatie dient als basis voor de doorontwikkeling van de inzameling en zal gebruikt als nulmeting om toekomstige resultaten mee in beeld te brengen.

Hoofdstuk 6

Zwerfafval is een onderdeel van de afvalinzameling maar staat hier ook weer los van. De aanpak van zwerfafval is cruciaal voor een schone leefomgeving en richt zich op het voorkomen van afval in de openbare ruimte. In dit hoofdstuk wordt aangegeven hoe de gemeente dit heeft ingericht en waar de komende jaren de focus op ligt.

Hoofdstuk 7

In dit hoofdstuk wordt een toelichting gegeven op de ontwikkelingen die op de gemeente afkomen en die van invloed zijn op de toekomstige te maken keuzes. Het betreft onder andere mondiale en landelijke beleidsontwikkelingen die de hoofdkaders vormen voor de toekomstige afvalinzameling. Uiteindelijk moet Nederland in 2050 circulair zijn, maar wat houdt dit nu precies in en hoe gaan we dit bereiken.

De gemeente onderschrijft de Sustainable Development Goals, dit is van toepassing op al het gevoerde en toekomstige beleid van onze gemeente. In dit hoofdstuk is de huidige inzameling langs de meetlat gelegd om te kijken waar wij staan.

Ook wordt op hoofdlijnen de omgevingsfactoren benoemd waar rekening mee moet worden gehouden voor de doorontwikkeling van de afvalinzameling. In bijlage 1 behorende bij dit hoofdstuk is een nadere uitwerking van de hoofdlijnen opgesomd.

Hoofdstuk 8

Om de doelstellingen te behalen moet de inzameling worden doorontwikkeld. In dit hoofdstuk worden de speerpunten benoemd waar de gemeente de komende jaren mee aan de slag gaat om de doelstellingen te bereiken.

Hoofdstuk 9

Van belang is om te weten hoe de jaarlijkse voortgang is van de afvalinzameling en de doorontwikkeling. Jaarlijks zal de gemeenteraad een evaluatie ontvangen en in dit hoofdstuk wordt weergegeven hoe dit proces wordt ingericht.

4 Aanleiding en doel

In reactie op de wens van het college om een afvalbeleid te ontwikkelen en op basis van de aanbevelingen uit het Rekenkameronderzoek 2022 *"Afvalinzameling in het Westerkwartier"*, waarin wordt geadviseerd om een afvalbeleidsplan op te stellen als basis voor de toekomstige koers, heeft het college het initiatief genomen om dit plan op te stellen.

Als voorbereiding hierop heeft het college een uitgangspuntennotitie voor het afvalbeleidsplan opgesteld. Deze notitie, die het fundament vormt voor het voorliggende afvalbeleidsplan, is vastgesteld tijdens de raadsvergadering van 25 januari 2023.

4.1 Doel van het Afvalbeleidsplan

Er zijn veel uitdagingen op het gebied van afval, waarbij de focus op steeds meer op hergebruik komt te liggen en uiteindelijk volledig circulair in 2050 te zijn. Dit is vastgelegd in de VANG (Van Afval naar Grondstof) doelstelling.

De gemeente Westerkwartier moet hier ook een belangrijke bijdrage aan leveren maar heeft hiertoe ook de mogelijkheden. Dit betekent echter wel dat de huidige inzameling die inmiddels meer dan 20 jaar bestaat, doorontwikkeld moet worden. Ontwikkelen kost tijd en moet zorgvuldig plaatsvinden. Deze tijd heeft de gemeente ook omdat bestaande contracten uitgediend moeten worden.

Dit geeft de gemeente de mogelijkheid om gedegen onderzoek uit te voeren naar wat het beste past bij de gemeente en hiervoor de tijd te kunnen nemen om dit te implementeren. Het doel van dit afvalbeleidsplan is dan ook om inzichtelijk te maken waar we nu staan, waar de gemeente in 2030 wil zijn en hoe daar te komen.

Hierbij hanteert de gemeente de volgende doelstellingen:

- ▶ In 2028, 75 % hergebruik en 100 kilo restafval
- ▶ In 2030, 80 % hergebruik en 80 kilo restafval
- ▶ Een schone leefomgeving
- ▶ In 2030 een optimale afvalinzameling
- ▶ In 2030 een betaalbare afvalinzameling

5 Kenmerken huidige inzamelstructuur

Voor het bepalen van het beleid is het noodzakelijk goed inzichtelijk te hebben hoe de huidige inzamelstructuur is ingericht. De gemeente heeft ongeveer 65.000 inwoners en bestaat uit 41 dorpen.

De gemeente Westerkwartier hanteert het systeem van brongescheiden inzameling. Dit houdt in dat alle stromen bij de inwoner (de bron) gescheiden wordt ingezameld en niet wordt nagescheiden. Om de brongescheiden inzameling te stimuleren is gelijktijdig Diftar op basis van gewicht ingevoerd. Door het betalen voor het restafval is de verwachting dat er meer afval gescheiden wordt aangeboden. De voorlopers van de gemeente Westerkwartier hebben dit systeem ongeveer 20 jaar geleden ingevoerd en in 2020 is in het gebied Middag dit systeem ook ingevoerd.

De gekozen systematiek had als doelstelling om:

- ▶ Maximale resultaten te behalen voor hergebruik
- ▶ Kostenefficiënt te zijn

- Grote mate van inzet social return

In de onderstaande tekst wordt ingegaan op de vormgeving van de huidige inzameling.

5.1 Brongescheiden inzameling

Brongescheiden inzameling in onze gemeente heeft als belangrijkste kenmerk dat 8 brongescheiden deelstromen wekelijks huis aan huis ingezameld worden. Het gaat om de volgende 8 stromen:

nummer	stroom
1	Glas
2	Oud papier en karton
3	GF (droog keukenafval)
4	Metaal
5	Kleine elektrische apparatuur
6	Frituurvetten
7	Textiel
8	Milieupuut (plastic verpakkingen en drankenkartons)

De zakken voor het kunnen aanbieden van PD en textiel zijn af te halen bij de lokale supermarkten. De firma Hoeksema verzorgt deze wekelijkse huis-aan-huis inzameling. De inzameling is bekender onder de noemer 'milieuboer'. Een deel van het personeel heeft een social return achtergrond.

5.2 Restafval en GFT

Het restafval kan in de minicontainer of in één van de 100 boven of ondergrondse container worden aangeboden. Veruit de meeste inwoners in onze gemeenten leveren het restafval aan met een minicontainer. Dit geldt ook voor het GFT. Het restafval en het GFT worden eens per twee weken ingezameld. Renewi verzorgt deze inzameling.

5.3 Inzamelmiddelen

De mini containers vormen het grootste deel van de inzamelmiddelen. Het gaat hier voornamelijk om 240 liter containers en nog een aantal 140 liter containers. De 140 liter containers worden niet meer uitgezet en bij vervanging door 240 liter containers vervangen. Hiernaast zijn er in de grotere kernen een aantal verzamelcontainers voor rest- en gft afval bij hoogbouw. Het gaat hier om een beperkte hoeveelheid van ongeveer 50 stuks. Het gaat in sommige gevallen om rolcontainers in een beton cocon en een aantal ondergrondse wegende Diftar containers. Deze containers zijn geplaatst bij hoogbouw. De bovengrondse containers worden vervangen door ondergrondse wegende containers.

5.4 Diftar

In het gehele Westerkwartier is Diftar in het verleden ingevoerd. Diftar bestaat uit een aantal varianten en in het Westerkwartier is gekozen voor de variant dat naast het deel vastrecht, de inwoner per kilo aangeleverd restafval en GFT betaald. Diftar is gelijktijdig ingevoerd met de milieuboer. Op deze manier worden inwoners zoveel mogelijk gestimuleerd het restafval te scheiden en dit wekelijks aan te bieden.

5.5 Glasbakken

Bij de meeste winkelcentra in onze gemeente staan glasbakken voornamelijk ondergronds. Na de invoering van de milieuboer zijn deze blijven staan als een extra service naar de inwoner toe.

5.6 Milieustraat

In de gemeente is 1 volledige milieustraat, dit is de Tweemat te Grootegast. Hier kunnen de inwoners grof huishoudelijk restafval (18 deelstromen) en hun groen- en tuinafval kwijt. Hiernaast is er nog een groen- en tuinafval brengpunt bij de firma Indaver in Gaarkeuken. De buitendienst maakt ook gebruik van deze locatie om bermmaaisel, bladafval en slootruigte naar af te voeren. De milieustraat de Tweemat is van de gemeente en wordt privaat geëxploiteerd. Deze milieustraat is verouderd, inmiddels vindt er onderzoek plaats naar een nieuw grondstoffencentrum te vervanging van de huidige milieustraat. De verwachte realisatie van het grondstoffencentrum zal medio 2029/2030 zijn.

5.7 Omrin (Afvalsturing Friesland)

Het bedrijf Omrin staat voor het sluiten van circulaire (afval)ketens voor het welzijn van volgende generaties. Dit betekent dat actief wordt bijgedragen aan het verlagen van CO₂-uitstoot, minder afval en meer hergebruik van grondstoffen. Om dit te behalen is Omrin niet alleen in afvalketens actief (de ketenpartners), maar ook in de ketens daarbuiten (communities en ecosystemen).

Sinds 2021 is de gemeente aandeelhouder van Omrin en in 2022 is gestart met de verwerking van ons restafval en het gft. De gemeente is toegetreten tot Omrin, omdat dit aandeelhouderschap de mogelijkheid biedt om eigen circulaire doelstellingen te behalen. Omrin is in eigendom van de Friese gemeenten, de Groningse gemeenten Eemdelta, Westerwolde, Groningen, Het Hogeland en het Westerkwartier, de Noord-Veluwsse gemeenten Elburg, Ermelo, Harderwijk, Nunspeet, Oldebroek en Putten, NV Irado (Capelle aan den IJssel, Schiedam, Vlaardingen, Barendrecht, Albrandswaard en Ridderkerk) en gemeente Aalsmeer.

5.8 Tarieven 2024

- ▶ Vastrecht afvalstoffenheffing € 202,00 per jaar
- ▶ Variabel € 0,25 per kg gft afval en € 0,45 per kg rest afval

5.9 Social return/werkgelegenheid

De inzet van social return loopt als een rode draad door de afvalinzameling in het Westerkwartier. In de afvalinzameling in het Westerkwartier zijn meerdere personen werkzaam met een afstand tot de arbeidsmarkt, hierbij moet gedacht worden aan werkzaamheden in de inzameling, de milieustraat dan wel de verwerking.

5.10 Routes

Voor een aantal kleinere stromen worden er routes gereden. Het gaat hier om de kerstbomenroute, de grofvuilroute en de klein chemisch afvalroute. De eerste twee worden door de gemeente zelf gereden en de laatste wordt door de Milieudienst Groningen gereden. Hiernaast wordt in een deel van de gemeente nog oud papier en karton door verenigingen en instellingen ingezameld. Deze

inzameling vindt plaats met routes en brenglocaties. Hiernaast zijn er nog een aantal textielcontainers die voor een deel van de gemeente zijn.

5.11 Bewustwording/educatie

Bewustwording en educatie zijn zaken waar altijd op wordt gestuurd. De gemeente werkt al jaren nauw samen met NCDE Westerkwartier (Natuur Cultuur en Duurzaamheids educatie). Deze stichting verzorgt onder andere voor afval al jaren voor het basisonderwijs lespakketten, leskisten en excursies en zo nu en dan wordt er een uitstapje gemaakt naar het voortgezet onderwijs. Vanuit gemeentelijke zijde wordt ook regelmatig gecommuniceerd via de tot haar beschikking staande kanalen en tegenwoordig zijn er ook twee afvalcoaches die ingezet worden.

5.12 Zwerfafval

De zwerfafvalaanpak van de gemeente is gericht op een schone leefomgeving. De aanpak van zwerfafval is een samenwerking tussen verschillende teams. De aanpak van zwerfafval is breed, het betreft hier het legen van prullenbakken in de openbare ruimte tot het daadwerkelijk opruimen door het vrijwilligersnetwerk met ieder zijn eigen verantwoordelijkheid. Onder andere de teams afval en buitendienst werken hier nauw samen. Afstemming en gezamenlijk doelen bepalen is de insteek. In 2020 zijn een afvalbakkenplan en de aanpak zwerfafval vastgesteld.

6 Evaluatie huidige inzameling

Om de inzameling door te ontwikkelen is het van belang om te weten hoe de inzameling is vormgegeven maar ook om te weten wat dit in de praktijk oplevert en hoe dit gewaardeerd wordt. Dit is meteen ook het vertrekpunt voor de doorontwikkeling en de toekomstige evaluaties die gaan plaatsvinden.

6.1 Hergebruikspercentages

Sinds jaar en dag schommelt het hergebruikspercentage rond de 70% en 120 kilo restafval. Eerdere jaren zat dit rond de 72% en 107 kilo restafval. Zoals het zich laat aanzien heeft de huidige inzamelingssystematiek een verzadigingspunt bereikt waardoor er geen verbetering meer mogelijk is. De voormalige Westerkwartiergemeenten waren voorlopers op het gebied van innovatie en koplopers op het gebied van hergebruiksresultaten. Dit is nu niet meer het geval. Veel gemeenten zijn later gestart en behalen inmiddels betere resultaten. Resultaten van 80% of meer hergebruik zijn tegenwoordig geen uitzonderingen meer. Deze goede resultaten kunnen over het algemeen ook behaald worden met een acceptabele afvalstoffenheffing. Wat hierbij in het oog springt is dat dit ook met nascheiding bereikt kan worden.

6.2 Grondstoffen in het restafval

Sorteeranalyses laten zien dat er nog veel grondstoffen in het restafval zitten. Deze analyses verschillen per keer en per gebied maar laten wel een beeld zien dat er nog veel ruimte voor verbetering is. Vooral de stromen gft, plastic verpakkingen en in mindere mate oud papier worden in grote hoeveelheden in het restafval aangetroffen. Bijgevoegd de analyses van het najaar 2024.

Sorteeranalyse najaar 2024 stedelijk gebied:

Gewicht in kg.	100,00%	306
Groente/fruit en etensresten	18,95%	58
Levensmiddelenverpakkingen met inhoud	12,75%	39
Tuinafval	0,65%	2
Plastic verpakkingsmateriaal	32,03%	98
Bouw- en sloopafval	3,59%	11
Luiers	7,52%	23
Papier/karton herbruikbaar	3,92%	12
Textiel/schoenen/riemen	2,29%	7
IJzer (Drank, soep, groente- en verblik, spuitbus, etc.)	1,31%	4
IJzer (kook, braadpannen, gereedschappen, etc.)	0,98%	3
Melk- en drankkartons	3,92%	12
Kleine plastic flesjes (< 1 liter) statiegeld	0,00%	0
Kleine blikjes (< 1 liter) statiegeld	0,00%	0
Glas herbruikbaar	2,94%	9
KCA (klein chemisch afval)	0,98%	3
Steen en puin	0,00%	0
Tapijt en matten	0,00%	0
Overige plastic producten	1,31%	4
Aeea (elektrische apparaten)	0,00%	0
Papier karton vervuild (bv. pizza- en taartdozen)	0,00%	0
Glas overig (bv. theekopjes en ovenschalen)	0,00%	0
Rest (bv. stofzuigerzak/chips verpakking/overig textiel.)	6,54%	20
Textiel vervuild (incl. olie/verf)	0,33%	1

Sorteeranalyse najaar 2024 buitengebied:

Gewicht in kg.	100,00%	319
Groente/fruit en etensresten	15,05%	48
Levensmiddelenverpakkingen met inhoud	8,46%	27
Tuinafval	5,96%	19
Plastic verpakkingsmateriaal	38,87%	124
Bouw- en sloopafval	0,00%	0
Luiers	8,78%	28
Papier/karton herbruikbaar	4,08%	13
Textiel/schoenen/riemen	0,00%	0
IJzer (Drank, soep, groente- en verblik, spuitbus, etc.)	1,88%	6
IJzer (kook, braadpannen, gereedschappen, etc.)	0,00%	0
Melk- en drankkartons	3,45%	11
Kleine plastic flesjes (< 1 liter) statiegeld	0,31%	1
Kleine blikjes (< 1 liter) statiegeld	0,31%	1

Glas herbruikbaar	3,76%	12
KCA (klein chemisch afval)	1,25%	4
Steen en puin	0,31%	1
Tapijt en matten	0,00%	0
Overige plastic producten	1,25%	4
Aeea (elektrische apparaten)	2,19%	7
Papier karton vervuild (bv. pizza- en taartdozen)	0,94%	3
Glas overig (bv. theekopjes en ovenschalen)	0,31%	1
Rest (bv. stofzuigerzak/chips verpakking/overig textiel.)	2,82%	9
Textiel vervuild (incl. olie/verf)	0,00%	0

6.3 Serviceniveau

Het serviceniveau van de inzameling wordt gewaardeerd, dit blijkt onder andere uit een enquête die bij het burgerpanel is uitgezet. Inwoners worden thuis ontzorgd. Wekelijks worden 8 brongescheiden deelstromen opgehaald en afwisselend wordt de ene week restafval en in de andere week GFT met minicontainers opgehaald. Dit wordt ondersteund door een aantal onder- en bovengrondse verzamelcontainers voor restafval. Hiernaast zijn bij vele supermarkten, glas- en textielbakken te vinden.

Het hoge serviceniveau en dan vooral de wekelijkse inzamelrondes milieuboer en restafval/ GFT leiden tot hogere kosten ten opzichte van vergelijkbare gemeenten.

6.4 Bewustwording

De huidige inzameling is gericht op bewustwording. Dit is ook de reden dat het Diftar principe, betalen per kilo is ingevoerd. Hier staat tegenover dat wekelijks 8 brongescheiden deelstromen aan de weg aangeboden kunnen worden. Hiermee kan de inwoner besparen op de hoeveelheid restafval die zij aanbiedt. Tot op bepaalde hoogte werkt dit goed, maar de laatste jaren stagneren de resultaten. Dit is onder andere terug te voeren op de uitkomsten van de sorteeranalyses van het restafval die worden uitgevoerd. Deze laten nog grote hoeveelheden aan herbruikbare stromen zien, zoals PD materiaal en oud papier. De stroom die hierbij in het hoog springt is GFT. In het voor- en najaar zitten er grote hoeveelheden GFT in het restafval.

Naast de reguliere communicatie via de lokale en sociale media is gebleken dat er behoefte is aan communicatie dichtbij. Hiervoor worden afvalcoaches ingezet. Inwoners kunnen deze steeds beter vinden en de persoonlijke benadering wordt gewaardeerd.

6.5 De Milieustraten de Tweemat en Gaarkeuken

De milieustraat de Tweemat is de enige milieustraat waar inwoners met alle grof huishoudelijk restafval terecht kunnen. Deze is echter verouderd. Er kunnen te weinig verschillende stromen aangeboden worden. Hiernaast verkeert deze milieustraat in slechte staat van onderhoud en dient hoognodig gerenoveerd te worden. De huidige staat van onderhoud heeft ertoe geleid dat groenstromen afkomstig van de buitendienst elders verwerkt moeten worden. De locatie is ook niet geschikt om door te ontwikkelen naar een circulair ambachtscentrum. In het hoofdstuk toekomstig grondstoffencentrum wordt hier nader op ingegaan.

Hiernaast kan tuinafval gebracht worden naar de locatie Vagroen in Gaarkeuken. Dit is een locatie van een private partij en beperkt ons in de mogelijkheden om de vrijkomende groenstromen op te waarderen en in de openbare ruimte toe te passen.

6.6 Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing in het Westerkwartier loopt al een aantal jaren op. Het vastrecht is de laatste jaren fors gestegen. De variabele tarieven zijn over langere periode stabiel. Het totaal van het vastrecht en de aangeboden kilo's zorgt ervoor dat de gemeente Westerkwartier een dure gemeente is geworden. Dit is terug te vinden op de Coelo overzichten, waar de woonlasten vergeleken worden. Samen met de gemeente Groningen behoort onze gemeente tot de duurdere gemeenten in Noord Nederland. Het vastrechtstarief voor 2025 bedraagt € 248,- en het variabel tarief voor rest afval € 0,46 en voor gft € 0,26 per kilo.

Aan de hand van het Coelo overzicht 2024 komt naar voren dat in onze gemeente per jaar gemiddeld wordt betaald:

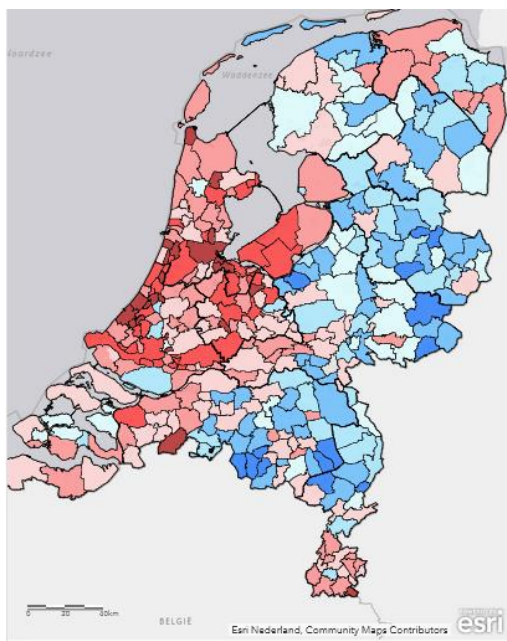
- ▶ Meerpersoonshuishoudens € 379,-
- ▶ Eenpersoonshuishoudens € 291,-

In de omringende plattelandsgemeenten zijn bedragen aanzienlijk lager en variëren van:

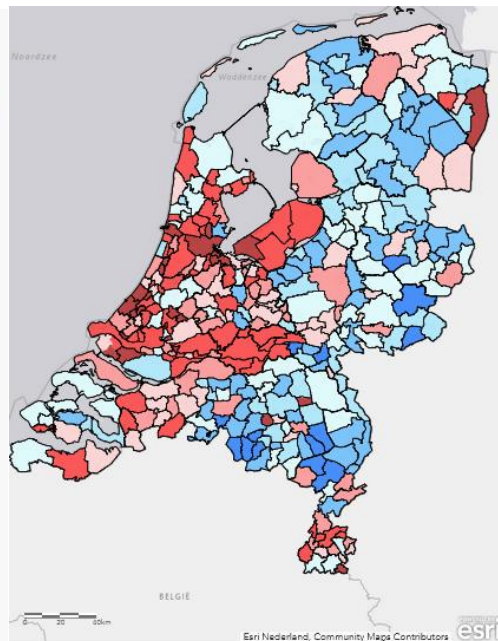
- ▶ Meerpersoonshuishoudens variërend van € 238,- tot € 350,-
- ▶ Eenpersoonshuishoudens variërend van € 188,- tot € 250,-

Coelo atlas 2024:

Meerpersoonshuishouden 2024

Eenpersoonshuishouden 2024

6.7 Inzamelhoeveelheden 2023

De ingezamelde hoeveelheden en wat daarvan wordt aangeboden voor hergebruik bepalen het uiteindelijke hergebruiksperscentage. De aangeboden hoeveelheden schommelen per jaar en zijn soms afhankelijk van het verloop van een seizoen. Gemiddeld wordt er aangeboden:

Jaar	2023		
Eenheid	Ton per jaar	Gewichts-procent	Kilogram per inwoner
Restafval	7.600	30,70%	116,9
Gft-afval	4.500	18,30%	69,2
Metalen	873	3,50%	13,4
Textiel	205	0,80%	3,1
Frituurvet	23	0,10%	0,3
EEA	73	0,30%	1,1
Oud papier en karton	4.150	16,80%	63,8
Verpakkingsglas	1.440	5,80%	22,1
Milieuzak (kunststoffen en drankenkartons)	1.420	5,70%	21,8
Milieustraat, exclusief restafval en grof tuinafval	4.400	17,80%	67,7
Totaal	24.684	100%	262,5

Dubbele inzameling

De inzameling kent ook een aantal dubbele inzamelstructuren waarmee 1 stroom op meerdere manieren wordt ingezameld. Het betreft hier:

- ▶ De GF (droge keukencomponenten/ groente en fruit) inzameling door de milieuboer komt voor een belangrijk deel overeen met de GFT (groente, fruit en tuinafval) inzameling.
- ▶ De glaszameling door de milieuboer komt overeen met de glazbakken die bij winkelcentra geplaatst zijn.
- ▶ De textielinzameling komt overeen met de textielcontainers die veelal bij winkels staan.
- ▶ De oud papier en karton inzameling door de milieuboer komt overeen met de inzameling door verenigingen en instellingen.

Na de introductie van de milieuboer begin 2000 is er geen duidelijke keuze gemaakt voor bron- of nascheiding. Naast inefficiëntie heeft dit geleid tot hogere kosten.

6.8 Rekenkameronderzoek 2022

Bovenstaande sluit aan bij de uitkomsten van het onderzoek door de Rekenkamer. In het onderzoek is expliciet aangegeven dat een hoog serviceniveau naar de inwoners toe wordt geboden, omdat bijna alles aan de weg kan worden aangeboden. Nadeel is de hoge afvalstoffenheffing die dit met zich meebrengt. Een dergelijk systeem zie je nergens anders in Nederland terug. De meeste gemeenten maken een duidelijke keuze voor nascheiding of bronscheiding.

Er wordt dan ook geadviseerd om ruim voor toekomstige ontwikkelingen een uitgangspuntennotitie op te stellen en daar keuzes in te maken die kostenbesparend werken. Van groter belang is om principiële keuzes te maken over de inzameling, rekening houdend met alle ontwikkelingen die op alle niveaus spelen. Hiermee wordt dan ook tegemoetgekomen aan de sturingswensen van de raad in het beleid en de kosten. Met dit plan gaan wij hiermee aan de slag.

7 Zwerfafval

Zwerfafval is ook afval. Als afval ergens belandt waar het niet thuishoort, noemen we dat zwerfafval. Het ligt dan op straat, in bermen, op openbare plaatsen, in groenperkjes, in water en in de natuur. In Nederland belandt elk jaar naar schatting 50 miljoen kilo van het huishoudelijke restafval op straat in plaats van direct in een afvalcontainer. Bij zwerfafval moet onder andere gedacht worden aan het weggeworpen blikje, snoepverpakkingen en fastfood verpakkingen. Het illegaal dumpen van bijvoorbeeld een bankstel en asbestplaten valt niet onder de noemer zwerfafval.

Voor de aanpak van zwerfafval ontvangt de gemeente jaarlijks een bijdrage van Stichting Afvalfonds. Tot 2022 was dit de zwerfafvalvergoeding en deze vergoeding bedroeg € 1,18 per inwoner. Hiernaast is de extra prullenbakkenvergoeding per 2023 gekomen, deze wordt per jaar vastgesteld en bedraagt in 2024 € 0,94 per inwoner. De zwerfafvalvergoeding is per 2023 vervangen door de SUP (Single Use Plastic) vergoeding. De SUP vergoeding is een vergoeding over de daadwerkelijk gemaakte kosten in de openbare ruimte. Over het vaststellen van de hoogte speelt nog de nodige landelijke discussie. De verwachting is dat deze hoger zal zijn dan de vergoeding van € 1,18 per inwoners. Deze vergoeding zal met terugwerkende kracht worden uitgekeerd. Het terugdringen van zwerfafval kunnen wij als gemeente niet alleen. De missie is een optimaal schone openbare ruimte waarvoor een gezamenlijke inzet vereist is. Met 6 centrale doelstellingen, 'pijlers', wordt gefaseerd aan deze missie gewerkt. De onderwerpen van deze pijlers zijn gebaseerd op de landelijke zwerfafvalcirkel (zie hiernaast).

- ▶ Beleid en organisatie: Een schone openbare ruimte in heel het Westerkwartier waarbij de schoonheidsgraad minstens even hoog is als in 2017.
- ▶ Participatie: Onze inwoners en bedrijven actief betrekken.
- ▶ Communiseren en Handhaven: Eenduidig communiceren en uniform handhaven.
- ▶ Monitoren: Monitoring ter ondersteuning van de overige doelstellingen.
- ▶ Afvalbakken en inrichting: Sturen op uniformiteit, herkenbaarheid en efficiency.
- ▶ Reinigen: Doelmatige uitvoering van de juiste werkhandelingen.

7.1 De speerpunten waarop wordt ingezet

- ▶ Monitoring: schouw, meldingen en burgerpanel onder het motto meten is weten
- ▶ Inzetten en uitbouwen samenwerking met inwoners, bedrijven en NDCE/scholen etc.
- ▶ Gericht samenwerken met de Buitendienst
- ▶ Faciliteren van acties
- ▶ Positieve communicatie over zwerfafval en nut en noodzaak van een schone leefomgeving

Doelgroepen

Het Westerkwartier wil graag eenduidig zwerfafval aanpakken en daarbij de samenwerking met bewoners en andere gebruikers voortzetten of intensiveren. De zwerfafvalaanpak focust zich daarom op verschillende doelgroepen:

- ▶ Bekendheid in de gemeentelijke organisatie
- ▶ Bewoners
- ▶ Ondernemers
- ▶ Jongeren

- Scholieren

7.2 Concreet heeft de gemeente Westerkwartier door de jaarlijkse aanpak gewerkt aan de volgende punten

- Afvalbakkenplan: Deze wordt geëvalueerd medio 2026
- Monitoring: De laatste jaren is minimaal 2 maal een schouw uitgevoerd gericht op schoon. Uitgangspunt is niveau B (CROW), hieraan voldoet de gemeente.
- Burgerpanel:
 - 3 maal (1 maal per jaar) is het burgerpanel ingezet om de beleving van de openbare ruimte bij de inwoners te peilen, hoe schoon zij de openbare ruimte ervaren. Op basis van de uitkomsten wordt een plan van aanpak opgesteld.
- Meldingen
 - Per kwartaal analyseren, hoeveel meldingen, welke thema's en welke kernen te betrekken bij de schouw.
- Samenwerking NDCE
- Betrokkenheid jeugd op de basisschool, het voortgezet onderwijs en de buitenschoolse opvang
- Vrijwilligers/afvalhelden
- Faciliteren van structurele rapers en (jaarlijkse) acties door de gemeente
- Het organiseren en faciliteren van acties; vooral inzet van de afvalcoaches zij zijn de verbinding met de inwoners.
- Kansen onderzoeken en vragen behandelen: vragen initiatieven gericht op schoon worden altijd serieus genomen.

Deze aanpak werpt zijn vruchten af en sluit aan bij de doelstelling van dit afvalbeleidsplan voor een schone leefomgeving en zal de komende jaren worden voortgezet.

8 Ontwikkelingen

8.1 Mondiale en landelijke beleidsontwikkelingen

De gemeente heeft een grote vrijheid van handelen hoe de afvalinzameling ingericht wordt, zolang deze aansluit bij de mondiale en landelijke beleidsontwikkelingen. Onderstaand wordt hierop ingegaan.

Europa

Wereldwijd is op alle schaalniveaus in de afgelopen decennia het besef ontstaan dat er drastische veranderingen nodig zijn in de manier waarop we met het gebruik van grondstoffen omgaan. De schaarste van grondstoffen in combinatie met een explosieve groei van het gebruik door een sterk groeiende wereldbevolking maken de oude onbezorgdheid daarover al geruime tijd onhoudbaar. De vraag is dan ook niet 'of' maar vooral 'hoe en hoe snel' we op wereldschaal een volledig circulaire economie kunnen ontwikkelen. Een economie waarin alle grondstoffen telkens weer worden hergebruikt.

De Europese commissie heeft in dit kader in 2015 het actieplan 'Maak de cirkel rond' vastgesteld. Het actieplan bevat nieuwe wetgeving en doelen over preventie en hergebruik, o.a. gericht op plastic gebruik, het gescheiden inzamelen van Gft, het stimuleren van ecodesign en circulair aanbesteden. In 2020 gaf de Commissie opvolging aan het eerste actieplan met het Actieplan voor een schoner en concurrerender Europa. Deze werd in het kader van de Green Deal gepresenteerd en moet ervoor zorgen dat duurzame producten de norm worden in Europa. Het voorkomen van afval en hergebruik van producten staat centraal. De Europese Commissie wil hiervoor de gehele levenscyclus van producten verduurzamen. Het actieplan omvat daarom initiatieven om zowel het productieontwerp van producten, als ook het samenstellen, het (her)gebruiken en het recyclen van producten en grondstoffen te vergroenen. Zo moet er bijvoorbeeld een 'recht op reparatie' komen en een betere toegang tot betrouwbare informatie over de duurzaamheid van producten. Ook ligt er nadruk op het voorkomen, verminderen en recyclen van afval. Het plan richt zich met name op sectoren die veel grondstoffen gebruiken, zoals elektronica en ICT, batterijen en voertuigen, verpakkingen, kunststoffen, textiel, constructie en gebouwen en levensmiddelen. Daarnaast betreft dit tweede actieplan meer sectoren bij de circulaire economie zoals de IT-, elektronica-, vervoers- en textielsector.

Nederland

Het programma VANG – Huishoudelijk afval (HHA) is ontwikkeld om gemeenten te helpen de nodige stappen te zetten naar een circulaire economie. Het doel voor heel Nederland is om in 2050 volledig circulair te zijn. Voor de komende jaren ligt de focus op het nog beter scheiden van restafval en het verbeteren van de kwaliteit van deelstromen.

Het nieuwe Uitvoeringsprogramma VANG-HHA 2021- 2025 is een doorvertaling van de Europese Kaderrichtlijn Afvalstoffen. Deze heeft als doel om in lijn met de Europese Kaderrichtlijn Afvalstoffen de kwaliteit van de ingezamelde huishoudelijke afvalstromen te verhogen en daarmee de recycling te verbeteren. Het programma 2021-2025 heeft als motto: met optimale afvalscheiding naar hoogwaardige recycling. De kern van het Uitvoeringsprogramma VANG-HHA is erop gericht om gemeenten te helpen bij het volbrengen van hun taak in de keten om afval goed te scheiden, te voorkomen dat waardevolle grondstoffen worden verbrand en zo een bijdrage te leveren aan een circulaire economie. Voor de komende jaren tot en met 2025 ligt de focus op het nog beter scheiden van restafval en het verbeteren van de kwaliteit van deelstromen.

Zodoende wordt er steeds meer ingezet op producentenverantwoordelijkheid. De insteek is dat in iedere productgroep de producenten verantwoordelijk worden voor het terugnemen en recyclen. De meest bekende is de producentenverantwoordelijkheid rondom plastic verpakkingen, maar ook worden bijvoorbeeld producenten van textiel en luiers hiervoor verantwoordelijk gemaakt.

Verdere stimulans naar gemeenten en bedrijfsleven om zoveel mogelijk te recyclen komt voort uit de ingevoerde verbrandingsbelasting op restafval.

Verbrandingsbelasting

De verbrandingsbelasting is medio 2014 ingevoerd als prikkel om ervoor te zorgen dat er zoveel mogelijk grondstoffen worden aangeboden in plaats van restafval. Voor iedere ton restafval die wordt aangeboden aan de verbrandingsinstallatie moet de gemeente een bedrag van €40,- per ton betalen. Dit tarief is de laatste jaren sterk gestegen en de verwachting is deze belasting de komende jaren verder gaat oplopen door het toevoegen van de CO₂ component. De verwachting is dat de komende jaren de verbrandingsbelasting de kosten voor het verbranden van het restafval gaat overstijgen. Op deze belasting heeft de gemeente geen grip maar er kan wel op meer hergebruik gestuurd worden in toekomstige ontwikkelingen, zodat er minder restafval ontstaat.

8.2 De circulaire economie in 2050

Europa, de rijksoverheid en de gemeenten werken allemaal toe naar een circulaire economie in 2050 maar wat houdt een circulaire economie in. De Circulaire Economie streeft naar het sluiten van kringlopen. Producten en materialen worden hergebruikt; grondstoffen behouden zo veel en zo lang mogelijk hun waarde. Dit brengt nieuwe ondernemingskansen met zich mee zoals nieuwe vormen van samenwerking, nieuwe markten en innovatie van producten en diensten.

Circulair is echter meer dan recyclen. Bij recycling is het doel afval opnieuw in te zetten. Bij circulair ondernemen is het doel afval te minimaliseren. Dit betekent dat in de hele keten veranderingen moeten plaatsvinden.

De circulaire economie in Nederland

Nederland is hard op weg naar een circulaire economie (CE). Dat is een goede zaak, maar er is nog veel te doen. Want tussen de huidige praktijk van lineair organiseren, naar circulair organiseren gaapt nog een flink gat.

Waar staan we nu?

De fase lineaire economie waar alles wat werd geproduceerd werd verbrand of gestort is nu afgesloten. In Nederland bevinden wij ons nu in de fase van de recycling economie. De recycling economie wordt steeds verder geperfectioneerd. Na deze fase moet de stap gemaakt worden naar de circulaire economie.

Er zijn 4 manieren waarmee het kabinet de Nederlandse economie zo circulair mogelijk wil maken:

1. Grondstoffengebruik verminderen
We hoeven minder grondstoffen te gebruiken als we minder producten kopen, deze delen of ze efficiënter produceren.
2. Grondstoffen vervangen
Als er nieuwe grondstoffen nodig zijn, moeten we zoveel mogelijk duurzaam geproduceerde, hernieuwbare en beschikbare grondstoffen gebruiken. Zoals biomassa: een grondstof uit planten, bomen en voedselresten. Dit maakt Nederland minder afhankelijk van fossiele grondstoffen en het is beter voor het milieu.

3. Levensduur verlengen
We kunnen producten en onderdelen langer en intensiever gebruiken. Bijvoorbeeld door ze te hergebruiken en te repareren. Zo zijn er minder vaak nieuwe grondstoffen nodig voor nieuwe producten.
4. Hoogwaardige verwerking
We kunnen materialen en grondstoffen recyclen zodat er nieuwe producten van worden gemaakt. Zo hoeven we minder afval te storten of te verbranden. En ontstaat er een groter aanbod van duurzame grondstoffen.

De gemeente Westerkwartier kan hier een belangrijke bijdrage leveren. De huidige inzameling is vooral gericht op recycling. De gemeente heeft niet overal invloed op maar kan door het goed organiseren van de toekomstige inzameling in samenwerking met partners, zowel intern als extern een belangrijke bijdrage leveren aan de circulaire economie. De gemeente heeft hier een spilfunctie om ervoor te zorgen dat vrijkomende grondstoffen/ producten zo goed mogelijk weer als grondstof, of als her te gebruiken product weer terugkomen.

8.3 Werken aan Sustainable Development Goals

In 2015 heeft de Verenigde Naties zeventien Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen vastgesteld, die zijn geadopteerd door alle lidstaten en een belangrijke gezamenlijke agenda vormen. Ook de gemeente Westerkwartier heeft zich hieraan verbonden. Voor het behalen van de doelen is de inzet van de gemeenten noodzakelijk, omdat deze raken aan belangrijke opgaven voor lokale overheden zoals het terugdringen van ongelijkheid, maatschappelijke integratie, duurzame productie en consumptie, een leefbare en veilige leefomgeving en kwalitatief en participatief bestuur. Onze gemeente heeft in 2021 zich hieraan geconformeerd. De goals komen ook terug in het gevoerde afvalbeleid. De goals waar een bijdrage aan wordt geleverd:

Global goal 7: duurzame en betaalbare energie

Biogas

Het restafval van huishoudens bestaat voor een groot deel uit groente, fruit- en tuinafval. Dit wordt vergist bij Omrin in Heerenveen. Het biogas dat hieruit ontstaat, wordt opgewerkt tot aardgaskwaliteit. Op deze manier wordt ook met het groente, fruit en tuinafval van andere gemeenten jaarlijks bijna 14 miljoen kubieke meter groengas opgewekt. Dit wordt onder andere gebruikt als brandstof voor voertuigen en het netwerk van Liander. Hiermee worden 10.000 huishoudens van groene energie voorzien.

Groene stroom

Het restafval wat overblijft en niet meer in aanmerking komt voor hergebruik wordt omgezet in duurzame energie. Dit gebeurt bij de Restafval Energie Centrale van Omrin in Harlingen en Heerenveen. Het resterende afval wordt thermisch gerecycled, met dit proces wordt stoom opgewekt en deels omgezet in elektriciteit. Voor 43.000 huishoudens wordt energie opgewekt. Het andere deel wordt als warmte geleverd aan de industrie.

Global goal 14 en 15: leven in het water en leven op het land

Middels de aanpak van zwerfval wordt gestuurd op de aanpak ter voorkoming van zwerfafval. Hierbij moet onder andere gedacht worden aan diverse communicatie uitingen, het actief supporten van Nederland Schoon, opschoondagen en de inzet op educatie. Daarnaast is een uitgebreid netwerk van vrijwilligers ontstaan voor het opruimen van zwerfafval. Op locatie's waar nog wel zwerfafval voorkomt wordt actief opgeruimd. Dit zorgt ervoor dat de gemeente

Westerkwartier een schone gemeente is en hiermee een belangrijke bijdrage wordt geleverd aan het in stand houden van het leven in het water en op het land in onze gemeente.

Global goal 11 en 17: duurzame steden en gemeenschappen en partnerschappen om doelstellingen te bereiken

Indirect met het aandeelhouderschap van Omrin wordt hier een grote bijdrage geleverd. Omrin weet steeds meer grondstoffen uit afval te halen. Minder afval, meer hergebruik. Maar om in 2050 een 100% circulaire samenleving te zijn, is er nog een lange weg te gaan. Daarom wordt doorlopend geïnvesteerd in gezamenlijke kennis, technologie en businessmodellen. Er worden circulaire ketens breder dan alleen afval gebouwd voor het welzijn van de volgende generaties. Er wordt actief samengewerkt met uiteenlopende partners: met de aandeelhouders/ gemeenten en andere overheden, bedrijfsleven, onderwijs en instellingen. In ecosystemen, met ketenpartners en in communities. Omrin is aanjager van ontwikkelingen in het kader van de circulaire economie en daarmee koploper en door stichting CO2 neutraal verkozen tot duurzaamste bedrijf van Nederland.

Met de aandeelhoudende gemeenten wordt actief gewerkt aan een circulaire economie en een inclusieve samenleving. Voor minder afval, meer hergebruik en met oog voor de toekomst. Zodoende zijn de SDG's (Sustainable Development Goals of Duurzame Ontwikkelingsdoelen) ook opgenomen in het beleid.

Omrin bouwt ecosystemen met als doel het behouden van onze innovatievoorsprong en blijft op deze manier 'preferred partner' voor de afvalverwerking/ versneller van de circulaire transitie. Ecosystemen dragen bij aan de 'core business', maar op een meer indirecte manier en/of over een langere tijdshorizon dan ketenpartnerschappen.

Omrin doet actief mee in communities om bijvoorbeeld biodiversiteit, burgerparticipatie, circulariteit en inclusiviteit te bevorderen en zwerfafval tegen te gaan. Communities draaien om maatschappelijke meerwaarde en spelen zich regelmatig af op gemeentelijk of lokaal en regionaal niveau. Omrin heeft daarbij de mondiale SDG's altijd als kompas.

Global goal 9: Industrie, innovatie en infrastructuur

De gemeente draagt bij aan het sluiten van circulaire kringlopen. De grondstoffen die worden ingezameld via de huis-aan-huis inzameling en de milieustraat worden weer aangeboden voor hergebruik. Met het kringloopbedrijf worden producten direct aangeboden voor re-use.

Global goal 12: Verantwoorde consumptie en productie

Elke dag zijn we samen met onze partners bezig om afval een nuttige toepassing te geven en nieuwe kringlopen te sluiten. Dit zorgt ervoor dat we minder weggooien en dat er minder afval ontstaat.

Dit kunnen we niet alleen, dit wordt samen gedaan met onze inwoners. Hierover wordt actief naar onze inwoners toe gecommuniceerd, waar mogelijk worden deze betrokken, uitingen op sociale media, educatie op scholen en bijeenkomsten. Voor een belangrijk deel worden onze afvalcoaches hierop ingezet.

Global goal 4: kwaliteitsonderwijs

Er wordt al 15 jaar intensief samengewerkt met stichting NDCE (Natuur, Duurzaamheids- en Cultuur educatie). Deze stichting ontwikkelt onder andere lespakketten en voert diverse projecten uit op het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs. Dit varieert, van projecten op het gebied van water en natuur maar ook op het afval vlak. Hierbij moet gedacht worden aan de landelijke opschoondag in samenwerking met basisscholen voor het creëren van bewustzijn.

Blijven werken aan Global Goals

Onze gemeente levert direct, dan wel indirect met partners een belangrijke bijdrage, maar er liggen meer kansen. Deze kansen liggen in het toekomstig afvalbeleid. Hierbij moet gedacht worden aan een toekomstig grondstoffencentrum/ circulair ambachtscentrum, maar ook in alle andere ontwikkelingen die nog moeten plaatsvinden. Toekomstige ontwikkelingen zullen langs de meetlat van de Sustainable Development Goals gelegd worden. Het streven is om in 2030 de 17 doelen te hebben behaald.

8.4 Marktentwikkelingen/grondstoffen/economisch klimaat

In een circulaire economie verschuift afvalmanagement naar grondstoffenmanagement. In de circulaire economie praten we niet meer over afval. Afval is in deze tijd niet meer het einde van een cyclus, maar juist de start van een nieuw begin. Afval bestaat namelijk uit waardevolle grondstoffen, die veelal gekenmerkt worden door schaarste en een basis zijn voor nieuwe producten. We hebben het daarom niet meer over afval, maar juist over grondstoffen. Steeds meer van deze grondstoffen krijgen door schaarste een positieve waarde. De laatste jaren wordt daardoor anders naar afval gekeken. In het verleden werd afval vaak nog geassocieerd met viezigheid, afgedankt materiaal en vooral niet meer nuttig. Maar afval bestaat uit grondstoffen en zijn juist schoon en waardevol.

De grondstoffenmarkt is de markt waar de in- en verkoop van grondstoffen plaatsvindt. Deze markt is onderhevig aan sterke fluctuaties. Dit kan leiden tot hoge opbrengsten maar ook hoge kosten.

Doorlopend zijn er ontwikkelingen in de markt die een negatieve impact kunnen hebben op de opbrengsten van deelstromen. Het gaan om ontwikkelingen in het economisch klimaat, deze zijn vooraf lastig in te schatten. De hoge inflatie van de afgelopen jaren was niet verwacht maar heeft geleid tot hogere kosten, de interesse vanuit de markt om op een opdracht in te schrijven kan sterk van invloed zijn op de kostprijs en geo politieke spanningen kunnen een negatieve impact hebben.

In de toekomstige doorontwikkeling van de gemeente naar grondstoffenmanager zal dit een belangrijk punt van aandacht zijn en zal hier zo goed mogelijk op geanticipeerd worden.

8.5 Omgevingsfactoren

Afvalbeleid is noodzakelijk om de afvalinzameling voor langere tijd goed te regelen. Hierbij moet rekening gehouden worden met de huidige en te verwachte omgevingsfactoren. De grondbeginselen waarop de huidige inzameling is gebaseerd veranderen, vooral de laatste jaren gaat dit sneller. Dit komt voor een belangrijk deel omdat er in Europa/Nederland ingestoken wordt op een circulaire economie in 2050, technische ontwikkelingen gaan door en de maatschappij verandert en vergrijst. Het gaat op hoofdlijnen om de volgende omgevingsfactoren:

- ▶ Maatschappelijk
- ▶ Technisch
- ▶ Landelijke ontwikkelingen
- ▶ Grondstoffenmarkt
- ▶ Gemeentelijk
- ▶ Private sector
- ▶ Wet- en regelgeving

In bijlage 1 is een uitgebreid overzicht van de benoemde hoofdlijnen opgenomen.

9 Speerpunten doorontwikkeling inzameling

De komende jaren komt er veel op de gemeente af en moeten er keuzes gemaakt worden. Het maken van keuzes betekent dat zaken gaan veranderen. Het één ingrijpender dan het ander, maar dat zaken gaan veranderen staat vast. De wereld verandert en de gemeente moet hierin meebewegen. Veranderingen vinden niet plaats van vandaag op morgen, maar het proces naar veranderingen toe, wordt vroegtijdig opgepakt en zorgvuldig doorlopen. Onderstaand worden de speerpunten voor dit afvalbeleidsplan benoemd.

9.1 Ambitie hergebruik tot 2030 in het Westerkwartier

De uiteindelijke VANG HHA (Van Afval Naar Grondstof /Huishoudelijk Afval) doelstelling is om in 2050 volledig circulair te zijn.

Onze gemeente kent op dit moment een hergebruik van 70% bij een aanbod van restafval van ongeveer 120 kilo per inwoner. Dit percentage en de hoeveelheid restafval ligt al een aantal jaren rond hetzelfde niveau. Dit kan beter en de mogelijkheden hiervoor moeten worden gezocht in het restafval. Sorteeranalyses van het restafval laten zien dat er nog veel grondstoffen in het restafval zitten. Hier moet gedacht worden aan oud papier en karton, textiel, metaal, kunststof en een forse stroom tuinafval.

Eenvoudig zal dit niet zijn, omdat de grote stappen in het verleden gemaakt zijn in de vorm van de invoer brongescheiden inzameling en Diftar op gewicht. Verdere verbetering in de huidige inzamelingsystematiek wordt lastiger. De gemeente is de komende jaren gebonden aan de huidige inzamelcontracten en grote wijzigingen hierin aanbrengen is niet gebruikelijk, na 2028 wordt dit makkelijker. Dit betekent niet dat de gemeente niks moet doen en daarom wordt de ambitie opgeknipt in een ambitie op basis van de huidige inzameling en een ambitie op basis van de toekomstige inzameling.

Ambitie op basis van de huidige inzameling

Het streven op basis van de huidige inzameling is om minimaal 75% hergebruik te bereiken om ook in lijn te komen met andere vergelijkbare gemeenten en op maximaal 100 kilo restafval uit te komen. Hierbij wordt aansluiting gezocht bij de VANG doelstelling om afval nog beter te scheiden en hieruit kwalitatief goede deelstromen/grondstoffen te verkrijgen die weer in de circulaire economie terecht komen. Om dit te bereiken wordt gebruik gemaakt van de gemeentelijke communicatiemiddelen en zal het accent liggen op de grote hoeveelheden oud papier, textiel, karton en tuinafval die nog in het restafval zitten.

Ambitie op basis van de toekomstige inzameling

Om verdere verbetering te bereiken op de langere termijn is het noodzakelijk grote wijzigingen aan te brengen in de afvalinzameling. Na 2028 is het mogelijk stappen te maken. Op basis van landelijke cijfers/ vergelijkbare gemeenten is de verwachting dat hergebruiksresultaten stijgen tot boven de 80% en op maximaal 80 kilo restafval.

Naar aanleiding hiervan zijn de belangrijkste speerpunten om hiertoe te komen opgenomen in dit 'Afvalbeleidsplan Westerkwartier: 'Samen op weg naar een circulaire toekomst 2025- 2030'.

9.2 Kostenbeheersing

Beheersbare kosten betekent een stabiele en acceptabele afvalstoffenheffing waarvan de gemeente liever ziet dat deze daalt dan stijgt. In toekomstige ontwikkelingen wordt hierop ingezet

en zal in het proces inzichtelijk gemaakt worden wat dit voor de afvalstoffenheffing betekent. Het sturen op de kosten is een doorlopend proces, het gaat onder andere om:

Kostenbeheersing door aandeelhouderschap

Het reeds in gang gezette aandeelhouderschap bij Omrin heeft de kosten voor de verwerking van restafval fors verminderd. Dit heeft een dempend effect op de stijging van de afvalstoffenheffing gehad. Op korte termijn vallen hier geen ontwikkelingen te verwachten. Voor de langere termijn, wordt gewerkt aan een vergistings- en composteringsinstallatie op het ARCG te Groningen. Medio 2025 komt hier meer duidelijkheid over. Op dit moment is Omrin hiervoor nog afhankelijk van derden. De verwachting is dat wanneer Omrin dit in eigen beheer uitvoert, dit een aanzienlijke besparing is op de verwerking van gft. Dit past ook binnen de filosofie van Omrin om de verwerkingskosten voor haar aandeelhoudende gemeenten laag te houden. Door toetreding tot Omrin is eind 2024 de gemeenschappelijke regeling ARCG opgeheven. Structureel levert dit een voordeel op van € 80.000, -. Eenmalig komt ongeveer € 800.000, - vrij uit de liquidatie van de ARCG.

Door ontwikkelingen in de markt waardoor er steeds minder partijen zijn die inzamelwerkzaamheden uitvoeren, zal ook onderzocht worden of OMRIN hier een rol in kan spelen.

Kostenbeheersing aanbestedingen

Waar geen gebruik wordt gemaakt van inbesteden met aandeelhouderschap zal voor toekomstige aanbestedingen gestuurd worden op lagere kosten. Waar mogelijk zal gekeken worden naar gelijke contractduren, gelijke kavels en wat de mate van inzet social return zal zijn. Voor de korte termijn zijn hier geen mogelijkheden toe in verband met de looptijden van de huidige inzamelcontracten. Naast een aantal kleinere aanbestedingen die nog moeten komen is het eerstvolgende moment om serieus op de kosten te kunnen sturen de realisatie van een nieuw grondstoffencentrum en mogelijk de toekomstige inzameling.

Kostenbeheersing door invloeden inzet eigen materiaal en menskracht

Een aspect dat in de ontwikkelingen wordt meegenomen, is het efficiënter inzetten van het materiaal van de buitendienst. Door het wagenpark beter af te stemmen op het niveau van de grotere gemeente Westerkwartier, ontstaan er mogelijkheden om dit materiaal optimaal te benutten. Dit biedt kansen om kosten te besparen, bijvoorbeeld door meer transportwerkzaamheden rondom afval intern uit te voeren en zo de afhankelijkheid van externe inhuur te verminderen. Hetzelfde geldt voor een effectievere inzet van eigen medewerkers.

Landelijk beleid/verbrandingsbelasting

De inzet zal liggen op zoveel mogelijk grondstoffen in te zamelen of uit te sorteren zodat hier geen verbrandingsbelasting over betaald hoeft te worden. Dit levert een hoger hergebruikspercentage op en zorgt voor een lagere belasting.

9.3 Toekomstige huis-aan-huis inzameling

Het is in 2021 een bewuste keuze geweest om als bronscheidende gemeente toe te treden tot Omrin als grote partij voor afval nascheiding. Deze nascheiding wordt de laatste jaren steeds beter, inmiddels worden ook resultaten variërend van 70 tot 80% hergebruik gehaald voor een acceptabele afvalstoffenheffing. Nascheiding sluit bronscheiding ook niet uit. Het principe is nascheiding en waar dat niet kan bronscheiding. Er zijn meerder manieren om dit vorm te geven.

Steeds meer nascheidende gemeenten combineren dit met een beperkte vorm van brongescheiden inzameling voor stromen die nog niet nagescheiden kunnen worden. Het gaat om de stromen oud papier en karton, glas, textiel en gft. Deze inzameling kan aan huis plaatsvinden, met milieuparkjes op centrale posities in de gemeente of een combinatie hiervan. Ook deze gemeenten hanteren vaak een vorm van diftar om de inwoners te prikkelen om zoveel mogelijk het afval brongescheiden aan te bieden. Het kan hier gaan om diftar op basis van lediging, gewicht of een combinatie hiervan. Het aanpassen van de frequentie kan dan ook een belangrijke bijdrage opleveren in de resultaten.

Met de huidige inzameling zoals wij die kennen in het Westerkwartier is inmiddels een generatie groot geworden. De brongescheiden inzameling, aangevuld met de inzameling van restafval en GFT bestaat nu al meer dan 20 jaar. Dit voelt hierdoor ook als vertrouwd. Dit maakt het lastig om hier veranderingen in aan te brengen maar het is wel noodzakelijk. Hier liggen een aantal redenen aan ten grondslag.

Verandering van inzameling is noodzakelijk

- ▶ De hergebruiksresultaten zitten al meerdere jaren rond de 70%, dit vertoont geen verbetering en staat zelfs onder druk.
- ▶ Sorteertanalyses van het restafval laten een groot potentieel zien aan grondstoffen
- ▶ De gemeente Westerkwartier is 1 van de duurdere gemeenten met de afvalstoffenheffing
- ▶ De gemeente Westerkwartier kan een hogere WOZ niet compenseren met een lagere afvalstoffenheffing.
- ▶ De huidige inzameling is onvoldoende doorontwikkelaar en maakt het niet mogelijk om op ontwikkelingen in te spelen.
- ▶ De maatschappij verandert, de inwoner wil meer gemak
- ▶ De eisen gesteld aan onder andere hergebruik voor kunststof verpakkingen en drankenkartons worden steeds hoger.
- ▶ De techniek staat ook niet stil, nascheiding wordt beter, percentages rond de 70% en hoger zijn ook haalbaar
- ▶ Werknemers met een afstand tot de arbeidsmarkt vinden steeds beter hun weg tot de reguliere arbeidsmarkt
- ▶ Toepassen zijladers in de inzameling met mini containers
- ▶ Twee wekelijkse inzamelroute's
- ▶ Dubbele inzamelstructuren voor dezelfde grondstoffen
- ▶ De veranderde rol van de gemeente naar grondstoffenmanager

Er zijn vele mogelijkheden om de toekomstige inzameling in het Westerkwartier te gaan vormgeven. Wat vaststaat is dat dit proces zorgvuldig doorlopen moet worden. Dit sluit ook aan bij de uitkomsten van het rekenkameronderzoek uit 2021, hierin is ook geadviseerd vroegtijdig met elkaar de discussie aan te gaan om de uitgangspunten te bepalen.

De huidige inzamelcontracten kennen nog een looptijd tot en met 2027 en 2028 en hiermee wordt deze tijd ook geboden. Het onderzoek zal in 2025/ 2026 uitgevoerd worden, zodat de discussie vroegtijdig gevoerd kan worden met de gemeenteraad.

Afhankelijk van tussentijdse ontwikkelingen en de tijdspanne tot en met 2027/ 2028 kan het noodzakelijk zijn eerdere wijzigingen door te voeren. Dit zal volgens hetzelfde zorgvuldigheidprincipe plaatsvinden.

Aan de hand van de uitkomsten wordt een uitgebreid communicatie- en implementatietraject opgezet. In de implementatiefase gaat afhankelijk van de gemaakte keuze gewerkt worden met proefgebieden om met de gekozen vorm te gaan proefdraaien en te optimaliseren.

9.4 Reinigingsrecht/bedrijfsafval

In de gemeente Westerkwartier wordt zowel afval van inwoners en kleine bedrijven ingezameld. Inwoners van de gemeente betalen afvalstoffenheffing en kleinere bedrijven betalen hiervoor reinigingsrecht. Dit geldt alleen voor kleinere bedrijven gelijkwaardig aan een huishouden. De achterliggende gedachte was dat kleine bedrijven geen mogelijkheden hadden hun afval te scheiden. Door het meeliften in de brongescheiden inzameling kon dit wel worden gerealiseerd.

Inmiddels zijn er veel bedrijven zoals bijvoorbeeld zorgboerderijen, campings, winkels, kantoorgebouwen en andere bedrijven die hier gebruik van maken. Het afval afkomstig van deze bedrijven hebben qua samenstellingen en hoeveelheid niets meer te maken met de uitgangspunten van het reinigingsrecht namelijk het gelijkheidsprincipe dat het afval gelijkend en vergelijkbaar dient te zijn aan huishoudens qua hoeveelheid maar ook qua samenstelling. Tegenwoordig kunnen ook bedrijven op allerlei mogelijkheden hun afval gescheiden afvoeren.

Ook ontstaan er problemen in de route van de milieuboer op bedrijventerreinen en winkelgebieden, waar het bijna onmogelijk is te controleren door wie het afval wordt aangeboden en of er reinigingsrecht voor wordt betaald.

In de huidige wetgeving (Wet milieubeheer) ligt de verantwoordelijkheid voor het bedrijfsafval bij het bedrijf zelf. Bedrijven zijn zelf verantwoordelijk voor het afvoeren van hun afvalstoffen en het principe van "De vervuiler betaald" is hier van toepassing. Toezicht op het overtreden van de regels op het gebied van bedrijfsafval ligt bij het bevoegd gezag. Het bevoegd gezag is voornamelijk de gemeente die dit belegd heeft bij de ODG. Inmiddels zijn er steeds meer gemeenten die het reinigingsrecht afschaffen om bovenstaande redenen.

Bijkomend voordeel is de vermindering van de totale hoeveelheid huishoudelijk restafval. Immers het bedrijfsafval afkomstig van reinigingsrecht wordt in de huishoudelijke inzamelroute meegenomen. Het afschaffen van het reinigingsrecht levert een positieve impuls op met betrekking tot het behalen van de VANG doelstelling.

Scholen moeten hier een uitzondering op vormen in het verband met educatieve doelstelling ofwel de jeugd heeft de toekomst. De hoeveelheden die bij de scholen vrijkomen zijn van beperkte omvang.

Zorgen voor het verdwijnen van deze stromen in de illegaliteit is er niet omdat de Omgevingsdienst Groningen erop toeziet dat het afval aan erkende verwerkers wordt aangeboden.

Daarom zal de gemeente overgaan tot het afschaffen van het reinigingsrecht, uitgezonderd de scholen.

Hiervoor zal de afvalstoffenverordening worden aangepast. Het aangepaste beleid zal vroegtijdig worden gecommuniceerd aan de bedrijven, zodat zij ruim de tijd hebben om een nieuwe inzamelaar te zoeken. Het nieuwe beleid zal ingaan in op de start van een nieuw kalenderjaar.

9.5 Oud papier en karton inzameling door verenigingen en instellingen

In de gemeente zijn ongeveer 40 verenigingen en instellingen die sinds jaar en dag oud papier en karton inzamelen. Met deze inzameling wordt extra geld gegenereerd die het voor verenigingen en instellingen mogelijk maakt om extra activiteiten en materialen aan te schaffen. Het gaat om ongeveer 1.400 ton per jaar. Ter vergelijking, de milieuboer zamelt jaarlijks ongeveer 3.000 ton in. Deze hoeveelheid waren jaren redelijk stabiel.

De inkomsten verschillen per jaar en zijn afhankelijk van de wereldwijde prijs. Deze prijs fluctueert sterk. Na een zeer slecht jaar in 2023, is de oud papier prijs in 2024 weer op een redelijk niveau. In de periodes met een lage opbrengst treedt de subsidieregeling die de gemeente heeft in werking. Op deze manier hebben de verenigingen nog gegarandeerde inkomst en blijft het oud papier ingezameld worden. De verwachting is dat vanwege de druk op de grondstoffenmarkt oud papier over het algemeen een positieve opbrengst blijft houden.

De inzameling door instellingen en verenigingen vindt niet plaats in de gehele gemeente. Verenigingen en instellingen die inzamelen zijn vooral terug te vinden in de voormalige gemeenten Zuidhorn, Grootegast, het gebied Middag en in iets mindere mate Marum. In de voormalige gemeente Leek zijn de verenigingen en instellingen in het verleden uitgekocht.

De inzameling vindt op diverse manieren plaats. In de voormalige gemeente Marum en een deel van Grootegast wordt nog met auto\ tractor en aanhanger ingezameld en afgevoerd. In het andere deel van de voormalige gemeente Grootegast en Zuidhorn wordt met containerbakken gewerkt of met perskraakwagens van de papierverwerker, het gaat hier om veruit het grootste deel van het oud papier. De gemeente sluit hiervoor de contracten af.

Een probleem dat je veel terugziet bij de inzameling door verenigingen en instellingen is de terugloop in het aantal vrijwilligers en hierdoor met het inzamelen wordt gestopt. In het Westerkwartier is het aantal verenigingen en instellingen al aantal jaren redelijk stabiel maar staat onder druk.

Onze gemeente is niet afhankelijk voor een volledige inzameling in het Westerkwartier door verenigingen, omdat de milieuboer het leeuwendeel van het oud papier inzamelt en dit in de volledige gemeente verzorgt. In onze gemeente bestaan dus geen witte gebieden.

De laatste jaren ontstaat een trend dat veel gemeenten stoppen met de inzameling van oud papier door verenigingen en instellingen. De meest voor de hand liggende redenen zijn:

- ▶ Het gebrek aan vrijwilligers en het daardoor stoppen van verenigingen
- ▶ Het gebrek aan vrijwilligers op inzameldagen
- ▶ Inwoners willen niet voor een langere periode het oud papier en karton opsparen
- ▶ Het ontstaan van witte vlekken\ geen inzameling
- ▶ Veiligheid beladers
- ▶ Vrijwilligers wisselingen
- ▶ Moet dit überhaupt uit de afvalstoffenheffing betaald worden
- ▶ Discussie over het inzamelrecht van al deelnemende verenigingen

De discussie over het wel\ niet inzamelen van oud papier door verenigingen en instellingen is meestal een principiële discussie. Er zijn echter wel veranderingen gaande waar de gemeente geen grip op heeft en dat het noodzakelijk maakt hierop te anticiperen.

"Er zijn steeds mindere bedrijven die erin geïnteresseerd zijn om in te schrijven op aanbestedingen waarbij zij verenigingen en instellingen ondersteunen met middelen (containers en voertuigen) om in te zamelen en dit oud papier in te nemen."

Dit komt door de toegenomen schaalvergroting in de sector. Deze schaalvergroting leidt ertoe dat steeds meer kleine regionale bedrijven worden overgenomen door landelijke spelers. Deze landelijke spelers hebben geen lokale betrokkenheid en gelet op het beperkte verdienmodel geen interesse. De arbeidsmarkt is hier ook debet aan. Er is een gebrek aan chauffeurs, dit neemt de komende jaren alleen maar verder toe. Verenigingen zamelen vaak op zaterdag of op een avond in, dit gaat meestal om een beperkt aantal uren. Er zijn steeds minder chauffeurs bereid om dit te doen.

Het huidige contract heeft een doorlooptijd tot en met maart 2027. Vroegtijdig zal een keuze moeten worden gemaakt hoe de toekomstige inzameling blijft bestaan, of vervangen wordt door een alternatief. Dit speerpunt zal betrokken worden bij de doorontwikkeling van de huis- aan huis inzameling.

9.6 De gemeente als grondstoffenmanager

De gemeente is verantwoordelijk voor de inzameling van grote hoeveelheden afval (grondstoffen) bij haar inwoners en verantwoordelijk voor de verwerking. In het behalen van de VANG doelstellingen naar een zo circulair mogelijke economie verandert de positie van de gemeente ook. De gemeente zal de komende jaren steeds meer de kant op gaan van grondstoffenmanager. De gemeente is verantwoordelijk voor het afval wat wordt ingezameld en zal naast het voorkomen van afval ook zo goed mogelijk op zoek moeten naar de meest optimale mogelijkheden voor het verwerken en toepassen van de ingezamelde stromen om deze de waarde te laten behouden voor een zo goed mogelijk hergebruik.

Definitie grondstoffenmanagement:

Afval is in deze tijd niet meer het einde van een cyclus, maar juist de start van een nieuw begin. Afval bestaat namelijk uit waardevolle grondstoffen, die veelal gekenmerkt worden door schaarste en een basis zijn voor nieuwe producten. We hebben het daarom niet meer over afval, maar juist over grondstoffen zodat het afval automatisch een waarde krijgt.

Voor een belangrijk deel staat de gemeente nu aan de zijlijn omdat de verwerking voor meerdere jaren is vastgelegd in contracten bij derden. De rol van de gemeente als grondstoffenmanager moet de komende jaren gaan groeien. De eerste stappen daartoe zijn gezet middels de toetreding tot Omrin omdat hier uitstekende kansen liggen voor een goede verwerking van het restafval met energieopwekking en de verwerking van gft. Nieuwe mogelijkheden liggen in de verdere toekomst bij onder andere de ontwikkeling van een nieuwe milieustraat en de te maken keuze medio 2025\2026 hoe de gemeente de toekomstige huis- aan- huisinzameling wil gaan vormgeven.

Integrale aanpak

In de gemeente komt veel afval vrij. Enerzijds het bedrijfsafval van de gemeente maar ook de groene grondstoffen, dit heeft dan betrekking op slootruigte, bermmaaisel, snoeiafval en blad afval. Dit materiaal wordt nu afgevoerd en kan in het beheer van de openbare ruimte en het inrichten van nieuwbouwprojecten goed worden toegepast. Hier liggen goede kansen om een circulaire kringloop te sluiten.

Ook liggen er kansen voor het versterken van de relatie met ons eigen kringloopbedrijf en een door ontwikkeling te bewerkstelligen richting circulair ambachtencentrum.

9.7 Van milieustraat naar grondstoffencentrum

De gemeente Westerkwartier heeft 1 volledige milieustraat. Het gaat om de milieustraat de Tweemat te Grootegast. Milieustraat de Tweemat is in eigendom van de gemeente. Het betreft hier de milieustraat van de voormalige Westerkwartier gemeenten Grootegast, Leek en Marum. Hier kunnen 18 soorten grof huishoudelijk restafval en tuinafval separaat ingezameld worden. Dit betreft, het wettelijk aantal stromen die minimaal moeten worden ingezameld. De locatie is gelegen op het oude afvalstort van de voormalige gemeente Grootegast. De locatie wordt privaat geëxploiteerd.

Tot eind 2022 werd ook bermmaaisel en blad afval uit de openbare ruimte gebracht door de buitendienst. In verband met de ligging op de oude stortlocatie kon niet worden voldaan aan wet- en regelgeving en is dit eind 2022 gestopt.

Deze milieustraat is verouderd en behoeft vernieuwing. Naar aanleiding hiervan is onderzoek uitgevoerd. De uitkomst van het onderzoek is dat de huidige milieustraat niet voldoet aan de eisen van deze tijd en niet aansluit bij de circulaire ambities van het college. Het onderzoek is uitgevoerd aan de hand van vooraf gestelde criteria, zoals aan- en afvoer afwikkeling, bereikbaarheid, verkeersveiligheid, toekomstbestendig, sociaal bereikbaar, synergie met Novatec (circulair ambachtscentrum) en buitendienst (bemensing\ aan- en afvoer containers). De huidige locatie aan de Tweemat is niet geschikt voor de gewenste doorontwikkeling. De verkenning heeft uitgewezen dat een toekomstig grondstoffencentrum het beste gerealiseerd kan worden ter hoogte ter hoogte van Leek aan de noordzijde van de A7.

Op 2 april 2024 heeft het college ingestemd met de uitkomsten van de verkenning toekomstig grondstoffencentrum. Het proces om tot een nieuw grondstoffencentrum te komen is in gang gezet. Het tijdpad houdt rekening met een oplevering van het nieuwe grondstoffencentrum in 2028. Zolang er geen nieuw grondstoffencentrum is gerealiseerd blijven de 2 huidige locaties open. De onderliggende contracten en activiteiten worden hierop aangepast.

Integraal proces

Het proces om tot een nieuw grondstoffencentrum te komen, bevindt zich in de startfase. Het gaat ook om een integraal proces. De realisatie van het nieuwe grondstoffencentrum valt samen met de behoefte aan ruimte voor hoogwaardige circulaire bedrijven in onze gemeente, voortvloeiend uit het collegeprogramma. Hiervoor is ongeveer 12 hectare benodigd. Het doel is om een hoogwaardig circulair bedrijventerrein te realiseren waar circulaire bedrijven elkaar kunnen versterken

Na het verwerven van de gronden zal een knip in het proces gemaakt worden en ontstaan er twee sporen. Het eerste spoor zal gaan over de procedures, het bouwrijp maken en het type bedrijven wat zich mag vestigen. Het tweede spoor zal gaan over het nieuwe grondstoffencentrum.

Hoewel een grondstoffencentrum een specifieke afval aangelegenheid voor grof huishoudelijk restafval en tuinmateriaal van onze inwoners lijkt, is dit hier een onderdeel van. Het proces om tot een grondstoffencentrum te komen zal ook integraal benaderd worden. Intern zijn onder andere de volgende stakeholders betrokken:

- ▶ Novatec- doorontwikkeling circulair ambachtcentrum en de relatie met het kringloopbedrijf
- ▶ Water, wegen en groen, verwerken slootmaaisel en bermgras tot grondstof om toe te passen in de openbare ruimte en de noodzaak voor een grondbank
- ▶ De buitendienst, onderzoeken mogelijkheden tot beheer maar ook het efficiënter inzetten van het wagenpark
- ▶ Bodem, voor de eind afdek van de oude stortlocatie, gelegen onder de milieustraat Tweemat
- ▶ Ruimtelijke ontwikkeling\ economische zaken voor de herontwikkeling van de locatie Tweemat

Ten tijde van het opstellen van het afvalbeleidsplan was ook al een start gemaakt met het proces om te komen tot een nieuw grondstoffencentrum. Gelet op de impact van het nieuwe grondstoffencentrum is deze wel opgenomen in het afvalbeleidsplan als belangrijke lopende ontwikkeling.

De verwachte doorlooptijd is 4,5 jaar voor het project grondstoffencentrum en circulair cluster. De eerste belangrijke mijlpaal van dit project zal de locatiekeuze zijn eind 2024, begin 2025. Eind 2029/ begin 2030 zal het project afgerond zijn. Hierbij de kanttekening dat de planning afhankelijk is van de doorlooptijd van de procedures.

Gedurende deze periode blijven de twee huidige locaties, milieustraat de Tweemat en milieustraat Vagroen in ieder geval open. Gelet op de onderhoudsstaat van de huidige milieustraat de Tweemat kan het noodzakelijk zijn nog een aantal zaken tijdelijk aan te passen of te verschuiven naar de

locatie Vagroen. Hierbij moet onder andere gedacht worden aan het tuinafval wat door onze inwoners gebracht wordt.

9.8 Gemeentelijk afval

Naast het inzamelen van het afval van onze inwoners, produceert de gemeentelijke organisatie ook afval. Het gaat hier dan om:

- ▶ Afval uit het gemeentelijk bedrijf, afkomstig van de gemeentelijke werven en Novatec. Het gaat hier dan om verschillende stromen, zoals prullenbakkenafval, verbouwingsafval, restafval uit productieprocessen en zwerfafval.
- ▶ Afval wat vrijkomt in de interne organisatie, het zogenaamde KWD (Kantoor, Winkel en Diensten) afval. Het gaat hier dan om afval wat lijkt op huishoudelijk afval, zoals etensresten, papier, blik, kunststoffen, textiel.

Voor alle stromen vallen nog verbeterlagen te maken. Het gaat hier om het:

- ▶ Bundelen en harmonisatie van de afvalstromen (Novatec en buitendienst)
- ▶ Verdergaande scheiding toe te passen om meer hoogwaardige grondstoffen te realiseren
- ▶ Intern betere scheidingsopties aan te bieden
- ▶ Aanbieden voor hergebruik in de recycling industrie.

In latere fase, zodra het grondstoffencentrum gerealiseerd is, kunnen de stromen verder gebundeld worden en zo goed mogelijk afgezet worden en waar nodig benut door de eigen gemeentelijke organisatie. Hierbij moet gedacht worden aan gemeentelijk circulair bouwen en een toekomstig circulair ambachtscentrum. Dit onderwerp zal betrokken worden bij de gemeentelijk rol van grondstoffenregisseur.

9.9 Voorlichting, bewustwording en dichtbij de inwoners

De gemeente heeft veel mogelijkheden (kranten, website, folders, social media, afvalapp etc.) om haar inwoners te bereiken en te informeren over de meest praktische zaken. Het gaat onder andere om informatie over aanpassingen in inzamelroutes, takkenroutes en wegstremmingen. Een voorbeeld van een communicatiemiddel wat zich steeds verder ontwikkelt is de afvalapp. Sinds drie jaar is deze voorzien van de mogelijkheid om gepersonaliseerde push notificaties op postcode-niveau te versturen bij bijvoorbeeld een calamiteit. Hiermee zijn de inwoners goed te bereiken.

Bewustwording

Bewustwording is een doorlopend proces om de inwoners bewust te maken om afval goed te scheiden, het op de juiste manier aan te bieden, en minder afval te produceren. Ondanks de mogelijkheden die de gemeente tot haar beschikking heeft, is dit lastiger. Niet alle informatie bereikt de inwoners. Dit komt voornamelijk door de versplintering van het aantal aanbodkanalen en zodra het social media betreft, waarop heel veel content voorbijkomt, verdwijnt het snel in de massa. Hiernaast speelt laaggeletterdheid en inwoners die de taal nog niet beheersen een rol.

De komende jaren gaat de communicatie hierop aangepast worden. Er gaat onder andere meer naar doelgroepen gekeken worden en er zal niet standaard meer naar een persbericht of een flyer gegrepen worden. Er zal vanuit de filosofie 'wat heeft deze inwoner nodig' gecommuniceerd worden.

Bij grote veranderingen in de inzameling wordt ook een campagne opgezet om inwoners te informeren en bewustwording te creëren.

Inzicht/bewustwording

Naast het diftar principe wat al bijna 20 jaar wordt gehanteerd om de inwoners bewust te maken van de hoeveelheid afval die zij produceren cq. de vervuiler betaald, zijn er meer mogelijkheden om inwoners bewust te maken. Nu krijgen inwoners tweemaal per jaar een overzicht van de aangeboden kilo's restafval en gft aangeboden en kan met de mail een extra overzicht aangevraagd worden. Er is onderzocht wat de mogelijkheden zijn om dit realtime inzichtelijk te krijgen. Inwoners kunnen hiermee gestimuleerd worden. Door middel van actuele informatie kan bewuster met afval worden omgegaan, omdat het effect van de gemaakte keuzes direct te bekijken is. Deze mogelijkheid bestaat en zal in 2025 uitgewerkt en geïmplementeerd worden.

Dichtbij de inwoner

Ook de gemeente Westerkwartier zet tegenwoordig Afvalcoaches in. Aanleiding hiervoor was de kwaliteit van de ingezamelde kunststof. Mede door inzet van de afvalcoaches is de vervuiling significant teruggedrongen tot maximaal 10%, ruim onder de norm van 15%. De afvalcoaches zijn naast het beantwoorden van de vele vragen via telefoon en mail actief het veld ingegaan. Vooral het zichtbaar zijn in het veld en met inwoners het gesprek aangaan werkt zeer positief, maar ook bij inwoners thuis komen om uitleg te geven wordt als uiterst positief ervaren. Onze inwoners en dat is een landelijke trend, hebben het gevoel niet gehoord te worden door de overheid. Doordat de afvalcoaches vanuit een positieve rol naar de inwoners toe acteren, krijgt deze inwoner het gevoel gehoord te worden. Door het meenemen in de achterliggende redenen wordt er begrip gekweekt.

Inmiddels zijn de afvalcoaches ook actief in de volledige inzameling en wordt voorlichting gegeven op basisscholen en bij andere activiteiten. Ook in toekomstige ontwikkelingen in de huis-aan-huis inzameling en het toekomstig grondstoffencentrum vormen zij een belangrijke schakel tussen inwoner en gemeente.

Inwonersparticipatie

Naast voorlichting is het ook wenselijk om inwoners bij ingrijpende beleidswijzigingen te betrekken door bewonersavonden te organiseren. Dit zorgt voor een actieve wijze van informatie-uitwisseling en het creëren van draagvlak voor de uiteindelijk keuzes die gemaakt worden. Hiernaast bestaat ook de mogelijkheid om inwoners actief bewust te maken door deze te betrekken in een campagne. Een voorbeeld van een campagne is het project 100-100-100, wat in veel gemeenten is uitgerold. In dit project is de gemeente de uitdaging aangegaan met 100 gezinnen om 100 dagen, 100% afvalvrij te zijn.

Hiernaast werkt de gemeente nauw samen met stichting NCDE om de jeugd te bereiken vanaf het begin van de basisschool.

Terugkoppeling

Het is voor de gemeente ook goed om te weten hoe de inzameling ervaren wordt. Verspreid komt er via diverse kanalen informatie binnen, maar het is verstandig om 1 keer per drie jaar een enquête uit te zetten bij het burgerpanel om feedback te krijgen op het gevoerde beleid en de uitkomsten af te kunnen zetten tegen eerdere enquêtes en of genomen maatregelen effect hebben gehad.

9.10 SROI (Social Return Of Investment)

De inzet van social return heeft altijd als een rode draad door de inzameling in het Westerkwartier gelopen. Langere tijd was het lastig om werknemers met een afstand tot de arbeidsmarkt in de reguliere arbeidsmarkt te plaatsen. De gemeente Westerkwartier en haar voorlopers hebben een actieve rol gehad om mogelijkheden binnen de eigen werkzaamheden te creëren. Hierbij moet onder andere gedacht worden aan de groenverzorging maar ook in de afvalinzameling speelt dit een rol.

Bij aanbestedingen op afvalgebied heeft de inzet van social return altijd zwaar meegewogen. Dit heeft in het verleden tot mooie resultaten geleid. Het stringente voorschrijven heeft echter ook een keerzijde gehad en heeft geleid tot minder inschrijvende partijen en hogere kosten.

Inmiddels kunnen werknemers met een social return achtergrond steeds beter een baan vinden in de reguliere arbeidsmarkt. Dit komt door de krappe arbeidsmarkt, het is de verwachting dat onder andere door de vergrijzing krapte blijft bestaan.

De technologie is ook niet stil blijven staan. Tegenwoordig zijn er steeds meer ontwikkelingen om het werk lichter te maken. In de afvalinzameling wordt steeds meer met zijladers gewerkt. Steeds meer gemeenten gaan hierop over. Mini-containers worden dan volledig gemechaniseerd gelegeerd. Er zijn geen medewerkers benodigd om de mini container aan de auto te hangen. Deze ontwikkelingen gaan door en zullen ook doorgevoerd worden in de brongescheiden inzameling.

In toekomstige aanbestedingen of bij het uitvoeren van werkzaamheden in eigen beheer blijft de inzet van social return een rol spelen, het zal niet per definitie meer leidend zijn. Vooraf zal onderzocht worden of de werkzaamheden zich hiervoor lenen, welk percentage social return kan worden toegepast en of het toepassen de marktwerking beperkt en wat de gevolgen hiervan kunnen zijn. Op basis hiervan zal een afweging worden gemaakt voor het opnemen van social return, de vorm en het percentage.

Het lopende project Wastetrain blijft ondersteund worden. Het gaat om een project wat vanuit het sociaal domein is opgezet en met het project wordt de stroom kleine elektrische apparatuur die in onze gemeente wordt ingezameld ontmanteld. Tot het moment van stopzetten van dit project, zal hiervoor kleine elektrische apparatuur worden aangeleverd.

10 Jaarlijks evalueren inzameling

Door alle ontwikkelingen die de afvalinzameling komende jaren gaat maken en inzichtelijk te maken wat dit betekent, gaat jaarlijks de afvalinzameling geëvalueerd worden met een monitoringsrapportage voortgang afvalstoffenbeleid. Hiermee worden college en raad geïnformeerd. De jaarlijkse evaluatie zal praktisch worden opgezet. In de rapportage wordt onder andere ingegaan op:

- ▶ Hoeveelheid huishoudelijk restafval en gft per inwoner
- ▶ Het percentage brongescheiden huishoudelijke afvalstoffen
- ▶ Het percentage afkeur
- ▶ Het percentage materialen die aan de bron zodanig te sorteren zijn dat deze geschikt zijn voor recycling
- ▶ De hoogte van de afvalstoffenheffing per huishouden
- ▶ Tevredenheid/ aantal klachten
- ▶ Geplande activiteiten en/of wijzigingen voor het komende jaar en voortgang projecten
- ▶ Landelijke/ Europese en overige ontwikkelingen
- ▶ Hoogte van de afvalstoffenheffing voor het komende jaar

Met deze terugkerende jaarlijkse evaluatie ontstaat een meerjarenbeeld waarmee trends inzichtelijk worden gemaakt. In aanvulling op de jaarlijkse evaluatie zal eens per drie jaar:

- ▶ Een inwonersonderzoek wordt uitgevoerd naar de belevenis van de afvalinzameling met het burgerpanel.
- ▶ In navolging op de eigen resultaten zal ook inzichtelijk gemaakt worden waar onze gemeente staat ten opzichte van andere gemeenten. Er wordt eens per drie jaar meegedaan aan de benchmark huishoudelijk afval van de NVRD (Nederlandse Vereniging Afval en Reinigingsmanagement). In de benchmark huishoudelijk afval vergelijken gemeenten en

publieke organisaties hun aanpak en prestaties op het gebied van afval- en grondstoffenbeheer. Hierdoor ontstaat een prikkeling om van elkaar te leren. De uitkomsten van de benchmark worden ook aan de evaluatie toegevoegd.

De uitkomsten van het inwonersonderzoek en de benchmark worden benut bij het ontwikkelen van toekomstig beleid of om bestaand beleid bij te sturen.

11 Bijlage

Bijlage 1: ontwikkelingen

Ontwikkelingen die nu en de komende jaren gaan plaatsvinden waarmee rekening gehouden moet worden bij de toekomstige vormgeving van de afvalinzameling.

Maatschappelijk

- ▶ Tekorten op de arbeidsmarkt, door onder andere vergrijzing ontstaan er tekorten op de arbeidsmarkt. Dit zorgt ervoor dat het lastiger wordt om personeel te vinden, maar heeft als voordeel dat er geen werkzaamheden gecreëerd hoeven te worden voor werknemers met een afstand tot de arbeidsmarkt. Deze groep is steeds beter plaatsbaar binnen het reguliere bedrijfsleven. De rol voor de lokale overheid kan hierdoor worden beperkt of afgebouwd.
- ▶ De samenleving wordt steeds individualistischer en hierdoor komt er minder noaberschap. In de vergrijzende samenleving moet hiermee rekening worden gehouden.
- ▶ De hoeveelheid medisch afval wordt door de vergrijzing steeds groter. Nu deze hoeveelheid groter wordt, moet dit gereguleerd gaan worden.

Technisch

- ▶ Verduurzaming voertuigen. De komende jaren wordt ingezet op duurzamere voertuigen die bij de inzameling betrokken zijn.
- ▶ Zijladers. Opkomst zijladers in de mini containerinzameling. In het verleden voornamelijk gewerkt werd met achterladers, waarbij 1 of 2 medewerkers de containers aanhangen voor het legen. Er zijn steeds meer gemeenten die de overstap maken op zijladers. Met dit systeem kan de chauffeur, geautomatiseerd de mini containers legen. Dit heeft een paar grote voordelen:
 - In een krappe arbeidsmarkt minder personeel nodig
 - Het maakt het zware werk aanzienlijk lichter
 - Gelet op het grote buitengebied van onze gemeente kan de inzameling hier sneller en efficiënter verlopenHierbij de opmerking dat zijladers niet overal standaard kunnen worden toegepast. Waar dit niet mogelijk is wordt gewerkt met container verzamelplaatsen, verzamelcontainers (boven- en ondergronds), of een voorloper die de containers aanbiedt.

Landelijke ontwikkelingen

- ▶ Producenten verantwoordelijkheid, tegenwoordig krijgen steeds meer producentengroepen de verantwoordelijkheid om bij te dragen aan doelstelling voor hergebruik en recycling en gaat dit steeds verder. De bekendste hiervan is verpakkend bedrijfsleven van kunststof verpakkingen. Deze dragen bij in het hergebruik van kunststof verpakkingen met bron- en nascheiding. Onlangs is per 1 juli 2023 de uitgebreide verantwoordelijkheid textiel van kracht geworden. Doelstelling is dat er per 2025 een landelijk dekkend verwerkingssysteem ligt.
- ▶ Statiegeld. Statiegeld zit al lang op de grote petflessen in supermarkten, ter voorkoming van zwerfafval zit er sinds 2021 statiegeld op kleine petflesjes en sinds 2022 zit er ook statiegeld op blikjes, dit zorgt ervoor dat de hoeveelheden teruglopen.
- ▶ Nederland Circulair in 2050, de VANG doelstelling is hiervoor richtinggevend en de focus voor de komende jaren ligt op terugwinnen hoogwaardige grondstoffen
- ▶ De invoering van de verbrandings- en stortbelasting medio 2014 en het ieder jaar verhogen van het tarief.
- ▶ Afvalpreventie, het gaat hier op het terugdringen van de hoeveelheid verpakkingsmateriaal in de vorm van minder verpakkingen en lichtere verpakkingen.

Grondstoffenmarkt

- ▶ Grondstoffenmanagement. De veranderende rol van de gemeente richting grondstoffenmanager. Deze rol betekent niet dat de gemeente zelf grondstoffen gaat verwerken maar waar mogelijk zelf gaat sturen op de beste verwerking/ toepassing.
- ▶ De grondstoffenmarkt wordt steeds mondialer. Dit zorgt niet altijd voor een stabiele markt en kan ertoe leiden dat afvoerkosten, of opbrengsten stevig kunnen fluctueren. Door slim grondstoffenmanagement toe te passen, kunnen de gevolgen voor de gemeente beperkt worden.

Gemeentelijk

- ▶ Toetreding tot Omrin in 2021. Omrin ontwikkelt zich de komende jaren en zet stevig in op verder hergebruik met nascheiding.
- ▶ Global goals. De gemeente onderschrijft de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen die in 2015 door de Verenigde Naties zijn vastgesteld als de nieuwe mondiale duurzame ontwikkelingsagenda richting 2030. De keuzes die de gemeente maakt worden hieraan getoetst.

Private sector

- ▶ Een aantal grote bedrijven heeft aangegeven zich terug te trekken uit de afvalinzameling. Onlangs hebben Renewi en Prezero aangegeven te stoppen met de afvalinzameling en dit af te gaan bouwen en zich meer te gaan richten op het verwerken van afvalstromen. Dit zorgt ervoor dat er steeds minder concurrentie in de markt komt.
- ▶ De lokale betrokkenheid van ondernemers wordt minder door schaalvergroting

Wet- en regelgeving

- ▶ Het voldoen aan de Wet milieubeheer. Dit is voornamelijk van belang voor de oude locatie milieustraat de Tweemat.

Zuidhorn, 5 maart 2025

Colofon

Portefeuillehouder: Bé Schollema
Team: Team Duurzaamheid
Datum: 5 maart 2025

Gemeente Westerkwartier

